

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Смерницький Дем'ян Вікторович

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу науково-методичної роботи лабораторії науково-
організаційного забезпечення судово-експертної діяльності,
Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Тригубенко Марина Володимирівна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник відділу спеціальної підготовки
та підвищення кваліфікації судових експертів лабораторії науково-
організаційного забезпечення судово-експертної діяльності,
Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України
м. Київ, Україна*

Під час повномасштабної агресії російської федерації проти України особливої уваги потребує розвиток оборонно-промислового комплексу нашої держави як складової сектору безпеки і оборони, що у підсумках забезпечить сили безпеки (військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи) новітнім озброєнням, спеціальною технікою та іншими технічними засобами оборонного призначення.

Основною складовою оборонно-промислового комплексу є підприємства, установи і організації промисловості, які забезпечують випуск технічних засобів військового призначення, а також наукові установи основною функцією яких є розробка військової та оборонної техніки.

Наука та технології розвиваються настільки бурхливо і швидко, що всі об'єкти інтелектуальної власності важко піддаються переліку та систематизації. Але законодавці визначають орієнтовний перелік об'єктів інтелектуальної власності [1].

Стаття 54 Конституції України [2] гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист

інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Так відповідно до ст. 420 Цивільного кодексу України до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [3].

Права на об'єкти інтелектуальної власності встановлені Книгою четвертою «Право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України.

Крім того, права на об'єкти інтелектуальної власності регулюються законами України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [4], «Про охорону прав на промислові зразки» [5], «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів» [6], «Про авторське право і суміжні права» [7] та ін.

Норми щодо відповідальності за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності встановлені в Кодексі України про адміністративні правопорушення [8] та Кримінальному кодексі України [9].

Захист порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності здійснюється у судах. Як зазначає Н. В. Кісіль предметом судової експертизи у сфері інтелектуальної власності є фактичні дані та обставини справи про властивості, ознаки, закономірності створення й використання об'єктів інтелектуальної власності, їх вартість, завдані збитки та економічні операції щодо цих об'єктів, які мають значення для досудового розслідування чи судового провадження й установлюються шляхом застосування спеціальних знань у визначеному законом порядку [10, с. 347].

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги клієнту.

Захист – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається

питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. До інших видів правничої допомоги відносяться – види адвокатської діяльності з надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правового супроводу діяльності клієнта, складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру, спрямованих на забезпечення реалізації прав, свобод і законних інтересів клієнта, недопущення їх порушень, а також на сприяння їх відновленню в разі порушення [1].

До загальних послуг в сфері охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності адвокатів відноситься: допомога в реєстрації знаків для товарів і послуг, в оформленні прав на твори, комп'ютерні програми, винаходи та інші об'єкти; правовий аналіз та підготовка юридичних висновків з питань, пов'язаних з об'єктами інтелектуальної власності; складання всієї необхідної документації, підготовка авторських, ліцензійних договорів та інших угод; консультативна допомога щодо всіх необхідних виплат; консультація з приводу захисту прав працівників і їхніх роботодавців на інтелектуальну власність, створену під час роботи на підприємстві; консультування з питань охорони комерційної таємниці підприємства, фірмових найменувань, торговельних марок; захист інтересів клієнтів при нелегальному використанні об'єкта інтелектуальної власності, в тому числі шляхом звернення до правоохоронних органів, представництво в судах по судових справах цієї категорії, та ін.

Підводячи певні підсумки слід зазначити, що враховуючи стрімкий розвиток оборонно-промислового комплексу України та створення значної кількості об'єктів інтелектуальної власності, охорона та захист цих об'єктів, а також вирішення спірних майнових питань між авторами та роботодавцями, набуває важливого значення. Отже, адвокатська діяльність у зазначеній сфері є складною та потребує деяких поглиблених знань, в тому числі проведення відповідних консультацій з патентними повіреними (представниками у справах інтелектуальної власності) та з вузько спрямованими технічними фахівцями, при розгляді питань щодо винаходів та корисних моделей де необхідно аналізувати формули та описи об'єктів інтелектуальної власності, які і визначають межі охорони об'єкта. Зазначені заходи поліпшить надання адвокатами якісних послуг клієнтам.

Література

1. Незалежна судова експертиза та оцінка. URL: <https://sudexpert.vn.ua/a415492-vidi-obyektiv-intelektualnoyi.html> (дата звернення: 21.07.2025).
2. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
4. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 7, ст. 32.
5. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 7, ст. 34.
6. Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів: Закон України від 5 листопада 1997 року № 621/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1998, № 8, ст. 28.
7. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1994, № 13, ст. 64.
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: за станом на 7 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Дод. до № 51. Ст. 1122.
9. Кримінальний кодекс України: за станом на 5 квітня 2001 року №2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
10. Кісіль Н. В. Сутність і змість судово-експертної діяльності у сфері інтелектуальної власності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Випуск 15, 2015. С. 346–354.
11. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2013, № 27, ст. 282.